

Kampong Makassar: een koloniale vernoeming in het toenmalige Oegstgeest

In Stielz, het tijdschrift van de Stichting Industrieel Erfgoed Leiden kwam de redactie een artikel tegen over een gebouw met een hele exotische naam, dat lange tijd in Oegstgeest stond. De auteur maakte voor ons een samenvatting van het gepubliceerde artikel.

DOOR GERARD J. TELKAMP

Op topografische kaarten van Leiden en omstreken van rond 1900 komt de benaming Kampong Makassar voor. Onderzoek wijst uit dat Kampong Makassar een gebouw is dat na 1854 is gesticht en vernoemd is naar Makassar, stad op Celebes. Tot 1920 lag dit gebouw niet in Leiden, maar in Oegstgeest aan de Hooge Morschweg en het Galgewater. Het huidige adres is Morsweg 226, maar het gebouwtje, van oorsprong een boerderij, is in 1980 door brand verloren gegaan. De exotische vernoeming moet in of kort na 1871 hebben plaatsgevonden. In 1871 namelijk, koopt Carel Frederik Wilhelm Wiggers van Kerchem (geboren in Hoorn in 1825) als geldbelegging het boerderijtje in het toenmalig Oegst-

geest. Wiggers (ook wel Wichers gespeld) kocht dit onroerend goed van jonkheer Pieter Hendrik Baron Taets van Amerongen tot Natewisch (1803-1873), bewoner van de eveneens aan het Galgewater gelegen Oegstgeester zomerresidentie Oranjestad en tussen 1851 en 1863 lid van de Leidse gemeenteraad.

EXOTISCHE NAAMGEVING

Wiggers van Kerchem was kort te voren via Alkmaar met zijn gezin uit Nederlands-Indië gerepatriëerd en had in Leiden vlakbij de Witte Singel een deel van het spiksplinternieuwe witgepleisterde complex stadsvilla's aan het eind van het Noordeinde gehuurd, tegenover de plek waar

Detail kaart van Leiden, 'Blad No. 422' van de Chromo-topographische kaart van het Koninkrijk der Nederlanden op de schaal van 1:25.000. Verkend in 1888, herzien na 1896. RAL, PV 70413.

acht jaar later de Zeevaartschool zou worden gebouwd. Zijn pas verworven bezit in Oegstgeest noemde Carel 'Kampong Macassar'. Zo staat het met geringe spellingswijzigingen (Campong Makassar, enz.) ook in allerlei documenten en op diverse topografische kaarten. Het raadsel van de exotische naamgeving bleek met enige moeite oplosbaar. Carel had in Batavia een schitterende commercieel-financiële carrière achter de rug. Hij was firmant geworden van de handelsfirma Tiedeman en Van Kerchem. Ook was hij oprichter van diverse instellingen, zoals de Nederlandsch-Indische Escompto Maatschappij, de eerste moderne handelsbank in de zich aan het Cultuurstelsel ontworstelende kolonie. Hij was geëindigd als President van de Javasche Bank, kortom, de Nout Wellink of Klaas Knot van Nederlands-Indië. In de niet ver van Batavia gelegen garnizoensstad Meester Cornelis (het huidige Jatinegara) had hij zich al spoedig als woonstede een groot landgoed verworven, Kampong Makassar geheten. Deze particuliere landerij in de Bataviase Ommelanden met bijbehorend in de zeventiende eeuw gesticht dorpje was zelf weer vernoemd naar de stad Makassar op het eiland Celebes. Dat was de geboorteplek van voormalige en weggelopen slaven en VOC-personeel.

KINDEREN KRIJGEN EEN STRAATNAAM

Het door Van Kerchem aangekochte huisje diende vooral voor de verhuur. Volgens het Oegstgeester bevolkingsregister zouden er na 1871 onder meer onderofficieren van het Oost-Indisch leger hebben gewoond. In 1875 arriveerde Cornelis Mechelse. Hij oefende het beroep uit van warmoezier ofwel groentekweker. Hij leverde groenten aan de conservenfabriek (Sleutels Conserven) van Nieuwenhuizen-Segaar aan de Morsweg. Toen Cornelis weduwnaar van zijn eerste vrouw was geworden, bracht hij zijn zesde telg, het negen maanden oude zoontje Dirk, onder bij de godvruchtige Neeltje Nieuwenhuizen, die zeven maanden later maar met moeite afstand deed van Dirk, die toen een stief-

Kampong Makassar. KITLV, afd. DGI, nr. 4202.

C.F.W. Wiggers van Kerchem. KITLV, afd. DGI, nr. 8073.

moeder kreeg. Cornelis bracht het bedrijf, dat in 1910 door Dirk zou worden overgenomen, tot grote bloei als inmakerij en tuinderij. Tussen spoorlijn en Morsweg liet hij allerlei huizen bouwen. In 1898 verzocht hij B en W van Oegstgeest zelfs een straat (Pieterstraat) en een laan (Maria-laan) te mogen vernoemen naar zijn eerste twee kinderen. (Na 1920 heten deze straten in Transvaal II de De Wetstraat en Reitzstraat.) Intussen was Carel Wiggers in 1888 te Parijs overleden. Namens zijn weduwe deed Cornelis via bouwkundige Jan van der Voet in 1902 B en W van Oegstgeest het verzoek tot het bouwen van een burgerwoonhuis en schuur, in plaats van de oude behuizing. Tot 1980 is op deze dubbele tuinderswoning in krulletters op het dakpauzetje de naam Kampong Makassar blijven staan. Wanneer de weduwe Wiggers van Kerchem in 1920 overlijdt, ook het jaar dat pand en grond bij de tweede annexatiegolf op Leids grondgebied terechtkomen, verdwijnt de familie Mechelse en krijgt het pand vanaf 1922 een dubbele bewoning, waarna er tussen 1934 onder directeurschap van Reinier Keij de Leidsche Kousen- en Tricotagefabriek is gevestigd, met anno 1935 werkgelegenheid voor twee mannen en 25 vrouwen, naaisters en breisters. Van 1964 tot eind jaren zeventig was er de firma WECO gevestigd, een groothandel in plastic artikelen. Op 26 januari 1980 ging het toen leegstaande pand bij een brand reddeloos verloren. In 1983 begon de bouw van een middelgroot appartementencomplex, nu Morsweg 226. Zo eindigde een stuk Oegstgeester bedrijfs- en bewoningsgeschiedenis aan de Mors.